

Riihimäen Lasitehtaan makasiinien lepakkotarkastukset 2023

Timo Metsänen
29.9.2023

LUONTOSELVITYS
METSÄNEN

1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS.....	3
3 LÄHTÖAINEISTOT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT.....	4
4 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET.....	4
4.1. Kuvaus.....	4
4.2. Havainnot.....	7
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET.....	8
5.1. Johtopäätökset.....	8
5.2. Suositukset jatkotoimista.....	8
LÄHTEET JA KIRJALLISUUTTA.....	9

Kannen kuva: Makasiini numero 6 © Timo Metsänen, 2023.

Karttojen pohjakartat © Maanmittauslaitos ja Openstreetmap, 2023.

1 JOHDANTO

Riihimäen kaupunki tilasi kesällä 2023 Luontoselvitys Metsänen Oy:ltä Lasitehtaan alueelle kolmen makasiinirakennuksen lepakkotarkastukset. Rakennustarkastuksesta, arvioinneista ja raportoinnista vastasi Timo Metsänen. Metsänen on koulutukseltaan ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat). Syventävän eliöryhmätentin hän suoritti linnuista sekä nisäkkäät, matelijat, sammakkoeläimet ja kalat -kokonaisuudesta. Metsänen toimii luontokartoitusalueella itsenäisenä yrittäjänä ja omaa kahdenkymmenen vuoden kokemuksen erilaisten luontokartoitusten laatimisesta. Kiipeilytyöskentelyyn osallistui myös Kajo Metsänen.

2 ALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Kohde sijaitsee Riihimäellä osoitteessa Lasitehtaantie 12–20, keskustan länsipuolella. Kohdealue on Lasitehtaan tehdasaluetta, avoimine asfaltoituneen pihoineen ja varastohalleineen. Lähellä kohderakennuksia ovat vanhat Lasitehtaan tuotanto- ja päärakennukset. Alla on esitetty kohteen rajausta kaupungin toimittamalla karttapohjalla (Kuva 1.).

Kuva 1. Kohderakennukset ilmakuvalla.

3 LÄHTÖAINEISTOT, SELVITYKSET JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Riihimäen kaupungilla ei ollut tiedossa kohteista varsinaisia sisällä tehtyjä lepakkohavaintoja ja vuoden 2008 selvityksessä Lasitehtaan alueen rakennuksien tarkkailujen yhteydessä ei oltu havaittu lähteviä tai saapuvia lepakoita (Siivonen & Wermundsen, 2008). Alueen eteläpuolelle on kuitenkin vuoden 2007 raportissa rajattu tärkeä lepakkoalue (Siivonen & Wermundsen, 2007).

Kakki kolme rakennusta tarkastettiin 26.8.2023. Rakennuksissa merkit lepakoista (esim. papanat) säilyvät yleensä hyvin (jopa vuosia), joten talviaikanakin rakennustarkastukset ovat luotettavia. Papanoita yms. etsittiin erityisesti seinien vierustoilta, isojen palkkien luota, joihin myös kiivettiin tikapuilla. Työskentelyssä hyödynnettiin otsavaloja, jotta pienet objektit hahmotettiin paremmin.

4 KOHTEEN KUVAUS JA TULOKSET

4.1. Kuvaus

Alueella sijaitsevat makasiinit ovat varastohalleja, joista kaksi eteläisempää ovat lautarunkoisia ja pohjoisin on peltiä. Kaikissa rakennuksissa on peltikatot. Keskimmaisessä makasiinissa on kattoikkunat ja se on myös jaettu kahtia väliseinällä.

Hallien kattorakenne on pääosin sellainen, että katto sijoittuu suoraan tukien varaan, joten potentiaalisia piilopaikkoja lepakoille on melko niukasti.

Keskimmäiseen makasiiniin tulee valoa kattoikkunoista. Ilmeisesti kaikki makasiinit ovat melko säännöllisessä käytössä, varastointia ja työskentelyä.

Kuva 2. Eteläisin makasiini (numero 6) kuvattuna sisältä.

Kuva 3. Keskimäinen makasiini (numero 11).

Kuva 4. Keskimmäisen makasiinin pohjoisosa, jossa on kattoikkuna.

Kuva 5. Pohjoisin makasiini sisältä.

4.2. Havainnot

Tarkastetuista rakennuksista eteläisimmästä (Makasiini numero 6) löydettiin pohjoiselta seinustalta yhteensä kuusi (6) lepakon papanaa. Osa papanoista oli selvästi pölyisiä eli vanhoja. Tällä tarkoitetaan, että ne eivät ole ainakaan kaudelta 2023. Myös pienjyrsijöiden papanoita havaittiin.

Keskimmäisestä makasiinista (numero II) löydettiin vain pienjyrsijöiden papanoita. Lisäksi makasiinin pohjoispuoliskossa oli kesykyyhkyjä ja runsaasti niiden ulosteita.

Pohjoisimmasta makasiinista ei löydetty merkkejä lepakoista.

Kuva 6. Murskaustestattu lepakon papana makasiini 6:ssa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

5.1. Johtopäätökset

Yhdestä sisätarkastetusta kohteesta löydettiin lepakoiden papanoita. Papanoita löydettiin määrällisesti melko niukasti ja selvästi tuoreita (tältä kaudelta peräisin olevia) papanoita ei ollut. Papanoiden ikämääritys on kuitenkin haastavaa ja tuoreetkin papanat voivat peittyä nopeasti pölyyn olosuhteista riippuen.

Rakennuksen juridinen määrittely on rajatapaus. Sen voidaan tulkita olevan lakiteknisesti luontodirektiivin tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka, vaikka kohteen lajit ja yksilömäärät eivät ole tiedossa. Toisaalta luontodirektiivin tulkintaohjeessa korostetaan myös sitä, että kohteen tulisi olla säännöllisesti käytössä (lepakoiden osalta kausittain). Yhtenä kautena tehty rakennustarkastus ei välttämättä pysty antamaan vastausta ”säännöllisyyteen”. Suomesta ei ole kirjoittajan tiedossa oikeustapauksia tähän liittyen. Havainnot ja niistä tehdyt päätelmät voitaneen tulkita myös viittaavan siihen, että kohde ei ole säännöllisessä käytössä.

Lepakoiden biologian kannalta kohdetta voisi kuvailla varovaisesti kohteeksi, jossa todennäköisimmin yksi tai yksittäiset lepakot käyvät epäsäännöllisesti.

5.2. Suositukset jatkotoimista

Makasiinin numero 6 osalta on suositeltavaa neuvotella kohteen lakistatuksesta alueellisen ELY-keskuksen kanssa. Lisää varmuutta säännöllisyyteen saadaan luonnollisesti toistamalla rakennustarkastus ensi kaudella ja edelleen.

Varovaisuusperiaatteen mukaisesti suositellaan rakennus huomioitavan siten, että lepakoiden päivehtiminen ja turvallinen siirtyminen rakennukseen on jatkossakin mahdollista ja että rakennusta ei suositella valaistavan voimakkaasti yöaikaan 1.5.–31.8. välisenä aikana, nykyistä voimakkaammin.

Rakennuksen sisällä ei tule tehdä remontteja tai muita toimia, jotka voivat heikentää paikkaa lepakoiden kannalta. Varovaisia toimia voidaan

suorittaa lepakkoasiantuntijan opastuksella ja mielellään lisääntymiskauden ulkopuolella. Isompien toimien, esim. kattoremontti, osalta on syytä varmistua siitä, että edellyttääkö se poikkeuslupaa luonnonsuojelulain 49§:stä.

Mikäli kohteen osalta lähdetään hakemaan poikkeuslupaa purkamiselle, on suositeltavaa pyrkiä selvittämään mikä laji tai lajit rakennusta käyttävät ja kuinka paljon siellä on yksilöitä. Näillä asioilla voi olla merkitystä kun kohteen poikkeuslupaperusteita arvioidaan.

Kahden muun makasiinin ja lepakoiden osalta ei ole tarpeen antaa suosituksia. Keskimmaisessä makasiinissa pesinee kuitenkin kesykyhyhkyjä, joten lajin rauhoitusaika (10.3.–31.7.) on suositeltavaa huomioida mahdollisessa purkuprosessissa tai hakea siihen poikkeuslupaa.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUTTA

Mäkelä, K. & Salo, P., 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021.

Riihimäen lepakkoselvitys 2007 (Siivonen, Y. & Wermundsen, T. 2007). Sähköinen dokumentti.

Riihimäen Lasin alueen lepakkokartoitus 2008 (Siivonen, Y. & Wermundsen, T. 2008). Sähköinen dokumentti. Syyskuu 2008.

SLTY, 2023. Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen suosituksia lepakkokartoitusten tekijöille, tilaajille ja kartoitustietoja käyttäville viranomaisille. Sähköinen dokumentti
[https://lepakko.fi/lepakot/Aineistot/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2023.pdf]

Liite 1. Suomessa tavatut lepakot, niiden levinneisyys ja uhanalaisluokitus.

Laji	Levinneisyys	UHEX-luokka
<i>Isolepakko (Nyctalus noctula)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja.	-
<i>Pohjanlepakko (Eptesicus nilssonii)</i>	Tavataan koko maassa. Pohjoisessa harvalukuinen.	LC
<i>Etelänlepakko (Eptesicus serotinus)</i>	Havaittu kahdesti Suomessa.	-
<i>Kimolepakko (Vespertilio murinus)</i>	Laikuttainen, Etelä-Suomi, muuttaja. Lähes jokavuotinen vieras	-
<i>Korvayökkö (Plecotus auritus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 63° asti.	LC
<i>Pikkulepakko (Pipistrellus nathusii)</i>	Harvalukuinen, maan etelä- ja lounaisosissa. Havaintoja myös Keski-Suomesta.	VU
<i>Kääpiölepakko (Pipistrellus pygmaeus)</i>	Äärimmäisen harvalukuinen laji maan etelä- ja lounaisosissa.	-
<i>Ripsisiippa (Myotis nattereri)</i>	Harvinainen, tavattu vain eteläisestä Suomesta.	EN
<i>Isoviiksisipiippa (Myotis brandtii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Viiksisipiippa (Myotis mystacinus)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, 64-65° N asti.	LC
<i>Vesisiippa (Myotis daubentonii)</i>	Laajalle levinnyt, Etelä- ja Keski-Suomi, lähes 67° N asti.	LC
<i>Lampisiippa (Myotis dasycneme)</i>	Laikuttainen, Kaakkois-Suomi.	-

Liite 2. Lisääntymis- ja levähdyspaikan määritelmä

EU Komissio on laatinut ohjeasiakirjan (2021) luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Ohjeessa luontodirektiivin 12 artiklan osalta sovelletaan seuraavia määritelmiä:

Lisääntymispaikat

”Lisääntymisellä” tarkoitetaan tässä yhteydessä parittelua, poikimista tai munintaa tai jälkeläisten tuotantoa, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti. ”Lisääntymispaikka” määritellään tässä alueeksi, jota tarvitaan paritteluun ja poikimiseen, ja se kattaa myös pesän tai poikimispaikan lähiympäristön, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista. Joidenkin lajien osalta lisääntymispaikka sisältää myös reviirin rajausta ja puolustamista varten tarvittavat rakenteet. Suvuttomasti lisääntyvien lajien osalta lisääntymispaikka määritellään alueeksi, jota tarvitaan jälkeläisten tuotantoon.

Lisääntymispaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Lisääntymispaikka voi näin ollen sisältää seuraavia alueita:

1. parinetsintäalueet
2. parittelualueet
3. alueet pesän rakentamiseen tai muninta- tai synnytyspaikaksi
4. poikimis- tai munintapaikat tai jälkeläisten tuotantopaikat, jos lisääntyminen tapahtuu suvuttomasti
5. munien kehitymis- ja kuoriutumisaikat
6. pesän tai poikimispaikan lähiympäristö, mikäli jälkeläiset ovat riippuvaisia tällaisista alueista
7. laajemmat elinympäristöt, jotka mahdollistavat onnistuneen lisääntymisen, myös ravinnonsaannin.

Levähdyspaikat

”Levähdyspaikoilla” tarkoitetaan tässä yhteydessä alueita, jotka mahdollistavat tietyn eläimen tai eläinryhmän selviytymisen silloin, kun ne eivät ole aktiivisia. Niiden lajien osalta, joilla on alustaan kiinnittymisvaihe, levähdyspaikaksi katsotaan kiinnityspaikka. Levähdyspaikoiksi katsotaan myös rakenteet, joita eläimet luovat levähdyspaikoiksi, kuten pesät, tunnelit ja piilot. Levähdyspaikat, joita käytetään säännöllisesti vuoden aikana tai vuodesta toiseen, on suojattava myös silloin, kun niitä ei käytetä.

Selviytymisen kannalta tärkeät levähdyspaikat voivat kattaa yhden tai useamman rakennelman ja elinympäristön, joita tarvitaan

1. lämmönsäätelyyn (esim. *Lacerta agilis* eli hietasisilisko)
2. lepäämiseen, nukkumiseen tai toipumiseen (esim. *Nyctalus leisleri* eli metsälepakko)
3. piiloutumiseen, suojautumiseen tai pakenemiseen (esim. *Macrothele calpeiana* -hämähäkki)
4. talvehtimiseen (esim. lepakkojen talvehtimispaikat ja *Muscardinus avellanarius* eli pähkinähiiren piilot).

Lepakkoesimerkkinä ohjeessa on metsälepakko (*Nyctalus leisleri*), jota ei ole toistaiseksi tavattu Suomessa. Lajin osalta todetaan sen käyttävän usein puunkoloja paitsi syksyllä soidinpaikkoina, myös lisääntymispaikkoina ”synnytysosastoina” kesäkaudella. Nämä kohteet on katsottu lisääntymispaikoiksi. Lajin levähdyspaikkoja ovat puolestaan suojat, joissa metsälepakko lepää päivisin ja horrosta talvisin. Tällaisia ovat mm. puunkolot, rakennukset ja toisinaan luolat ja tunnelit, jotka tarjoavat lajille sopivan mikroilmaston. Lajin yksilöt käyttävät myös keinotekoisia pesäpönttöjä tms. Luontodirektiivissä tai EU-komission ympäristöasioiden pääosaston ohjeessa ei aseteta alarajaa tai ehtoja IV-liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen laajuudelle, luonnontilaisuudelle tai paikkaa käyttävien yksilöiden määrälle.